

336

VII

IULIAN VĂCĂREL

GH. D. BISTRICEANU
GABRIELA ANGHELACHE
MARIA BODNAR

FLORIAN BERCEA
TATIANA MOȘTEANU
FLORIN GEORGESCU

FINANȚE PUBLICE

Ediția a VI-a

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ, R.A.

CUPRINS

Cuvânt înainte	21
Foreward	23
Avant propos	25

Partea I – NOȚIUNI INTRODUCTIVE

Capitolul 1: Finanțele: concept, știință și disciplină de studiu	27
1.1. Conceptul despre finanțele publice	27
1.2. Finanțele ca știință și disciplină de studiu	35
Capitolul 2: Conținutul economic și funcțiile finanțelor publice	41
2.1 Nevoi individuale și nevoi colective (sociale); bunuri private și bunuri (servicii) publice (sociale)	41
2.2. Fenomenele financiare în opinia unor economiști clasici și moderni	50
2.3. Conținutul economic al finanțelor	52
2.4. Funcția de repartitie a finanțelor publice	55
2.5. Funcția de control a finanțelor publice	60
2.6. Rolul finanțelor publice în economia de piață	62
Capitolul 3: Mecanismul financiar	68
3.1. Mecanismul financiar – parte integrantă a mecanismului de funcționare a economiei naționale	68
3.2. Sistemul financiar	70
3.3. Sistemul fondurilor de resurse financiare	77
3.4. Pârghiile economico-financiare	79
3.5. Concepții și practici referitoare la rolul autorităților publice în economie	82
3.6. Planificarea financiară	91
3.7. Organe cu atribuții și răspunderi în domeniul finanțelor publice	92
3.8. Norme juridice privind problemele financiare	104
Capitolul 4: Politica financiară	108
4.1. Conceptul de politică financiară	108
4.2. Coordonatele politicii financiare în domeniul cheltuielilor publice	111
4.3. Coordonatele politicii financiare vizând procurarea resurselor financiare publice	114
4.4. Repere strategice ale politicii financiare vizând desăvârșirea tranziției spre economia de piață și pregătirea aderării României la Uniunea Europeană și ale guvernării după aderare	118

Partea a II-a – CHELTUIELILE PUBLICE

Capitolul 5: Sistemul cheltuielilor publice	127
5.1. Conținutul cheltuielilor publice	127
5.2. Criterii de grupare a cheltuielilor publice	130
5.3. Nivelul, structura și dinamica cheltuielilor publice	139
5.3.1. Nivelul cheltuielilor publice	139
5.3.2. Structura cheltuielilor publice	141
5.3.3. Dinamica cheltuielilor publice	146
5.4. Factorii care influențează creșterea cheltuielilor publice	148
5.5. Analiza teoretică a creșterii cheltuielilor publice	150

Capitolul 6: Eficiența cheltuielilor publice	154
6.1 Abordarea teoretică a eficienței cheltuielilor publice	154
6.1.1 Semnificația eficienței cheltuielilor publice	154
6.1.2. Orientări moderne privind eficiența cheltuielilor publice	157
6.1.3. Eșecul pieței și externalitățile	160
6.2 Teoria surplusului consumatorului în abordarea eficienței sociale a cheltuielilor publice	166
6.2.1. Formarea surplusului consumatorului	166
6.2.2. Analiza surplusului consumatorului și teorema lui Hicks-Kaldor privind compensarea socială a utilităților	168
6.3 Analiza cost-beneficiu – metodă de evaluare a cheltuielilor publice pe baza criteriului eficienței	170
6.3.1. Analiza cost-beneficiu – o alternativă a metodelor moderne de analiză a eficienței cheltuielilor publice	170
6.3.2. Conceptele și instrumentele de lucru ale analizei cost-beneficiu	171
6.3.3. Analiza cost-beneficiu (ACB) și externalitățile	173
6.3.4. Analiza cost-beneficiu pe baza surplusului consumatorului	176
6.3.5. Folosirea prețurilor umbră pentru eliminarea deficiențelor prețurilor pieței	179
6.4. Dimensionarea eficienței cheltuielilor pentru obiective și acțiuni economice	180
Capitolul 7: Cheltuielile publice pentru acțiuni social-culturale	185
7.1. Caracterizare generală	185
7.2. Cheltuielile publice pentru învățământ	192
7.3. Cheltuielile publice pentru cultură, recreere, religie și acțiuni cu activitatea sportivă și de tineret	203
7.4. Cheltuielile publice pentru sănătate	208
7.5. Cheltuielile publice pentru securitatea socială	215
7.5.1. Cheltuielile pentru ajutorul de șomaj	219
7.5.2. Cheltuielile pentru asistența socială	221
7.6. Investițiile în resurse umane	224
7.7. Dezvoltarea umană durabilă: concept și indicatori	229
Capitolul 8: Asigurările sociale de stat	234
8.1. Necesitatea și conținutul economic al asigurărilor sociale	234
8.2. Principiile și rolul sistemului public național de asigurări sociale	236
8.3. Sursele de constituire a fondurilor asigurărilor sociale	240
8.4. Formele de ocrotire a cetățenilor prin asigurările sociale de stat	248
8.4.1. Pensii	249
8.4.2. Trimiterile la tratament balneoclimateric și la odihnă	263
8.4.3. Indemnizațiile și ajutoarele de asigurări sociale	263
8.5. Asigurările sociale pentru accidente de muncă și boli profesionale	274
8.5.1. Conținutul economico - social și principiile asigurărilor pentru accidente de muncă și boli profesionale	274
8.5.2. Contribuțiile de asigurări pentru accidente de muncă și boli profesionale	276

8.5.3. Forme de ocrotire a asiguraților	278
8.5.4. Bugetul asigurărilor sociale pentru accidente de muncă și boli profesionale	281
8.5.5. Răspunderea juridică și jurisdicția asigurărilor pentru accidente de muncă și boli profesionale	282
Capitolul 9: Asigurările sociale pentru sănătate	283
9.1. Necesitatea și conținutul economic al asigurărilor sociale pentru sănătate	283
9.2. Principiile asigurărilor sociale pentru sănătate	284
9.3. Funcțiile asigurărilor sociale pentru sănătate	285
9.4. Persoanele cuprinse în asigurările sociale pentru sănătate	285
9.5. Drepturile și obligațiile asiguraților	286
9.6. Sursele de constituire a fondurilor asigurărilor sociale pentru sănătate	291
9.7. Determinarea cuantumului veniturilor asigurărilor sociale pentru sănătate	293
9.8. Determinarea cheltuielilor cu asigurările sociale pentru sănătate	295
9.9. Bugetul asigurărilor sociale pentru sănătate	300
9.10. Eficacitatea și eficiența cheltuielilor asigurărilor sociale pentru sănătate. Căi de creștere a eficacității și eficienței acestor cheltuieli	303
9.11. Căi de aderare a asigurărilor sociale pentru sănătate la Uniunea Europeană. Organele asigurărilor sociale pentru sănătate	304
Capitolul 10: Cheltuielile publice pentru obiective și acțiuni economice, pentru protecția mediului și pentru cercetare-dezvoltare	311
10.1. Caracterizare generală: necesitatea, nivelul și structura cheltuielilor pentru obiective și acțiuni economice	311
10.2. Cheltuielile publice pentru industrie, transporturi, drumuri, servicii și dezvoltare publică și locuințe	322
10.3. Cheltuielile publice pentru agricultură	323
10.4. Cheltuielile publice pentru protecția mediului	326
10.5. Cheltuielile publice pentru cercetare-dezvoltare	334
Capitolul 11: Cheltuielile pentru servicii publice generale, ordine publică, siguranță națională și apărare	340
11.1. Nivelul și structura cheltuielilor pentru servicii publice generale, ordine publică și siguranță națională	340
11.2. Nivelul și structura cheltuielilor pentru apărare	343
Partea a III-a – RESURSELE FINANCIARE PUBLICE ORDINARE ȘI EXTRAORDINARE	
Capitolul 12: Sistemul resurselor financiare publice	349
12.1. Conținutul resurselor financiare publice și alocarea acestora	349
12.2. Structura resurselor financiare publice	353
12.3. Evoluții ale nivelului resurselor financiare și mutații în structura acestora	357

Capitolul 13: Impozitele: noțiuni generale	366
13.1. Conținutul și rolul impozitelor	366
13.2. Elementele impozitului	367
13.3. Principiile impunerii	369
13.3.1. Principii de echitate fiscală	370
13.3.2. Principii de politică financiară	372
13.3.3. Principii de politică economică	378
13.3.4. Principii social-politice	379
13.4. Rata fiscalității	380
13.5. Așezarea și perceperea impozitelor	384
13.5.1. Stabilirea obiectului impozabil	384
13.5.2. Determinarea cuantumului impozitului	385
13.5.3. Perceperea impozitelor	386
13.6. Clasificarea impozitelor	387
Capitolul 14: Impozitele directe	391
14.1. Caracterizarea generală a impozitelor directe	391
14.2. Impozitele reale	391
14.3. Impozitele personale	393
14.3.1. Impozitele pe venit	393
14.3.2. Impozitele pe avere	414
14.4. Dubla impunere juridică internațională	420
14.4.1. Conținutul dublei impunerii juridice internaționale	421
14.4.2. Metode pentru evitarea dublei impunerii internaționale	424
Capitolul 15: Impozitele indirecte	428
15.1. Caracterizarea generală a impozitelor indirecte	428
15.2. Taxele de consumație	431
15.2.1. Accizele	431
15.2.2. Taxele generale pe vânzări	438
15.3. Impozitele indirecte realizate prin monopolurile fiscale	448
15.4. Taxele vamale	448
15.4.1. Caracterizarea generală a taxelor vamale	448
15.4.2. Clasificarea și trăsăturile taxelor vamale de import	449
15.4.3. Taxele vamale de import practicate de România	450
15.5. Taxele	452
Capitolul 16: Evaziunea fiscală și repercusiunea impozitelor	455
16.1. Caracterizarea și formele evaziunii fiscale	455
16.2. Evaziunea fiscală în România	459
16.3. Prevenirea și combaterea evaziunii fiscale	463
16.4. Repercusiunea impozitelor	466
Capitolul 17: Împrumuturile de stat. Datoria publică	468
17.1. Conținutul economic al creditului public	468
17.1.1. Împrumuturile de stat: trăsături caracteristice	468
17.1.2. Destinația și rolul împrumuturilor de stat	471
17.2. Tehnica împrumuturilor de stat	477
17.2.1. Elementele tehnice ale împrumuturilor de stat	477
17.2.2. Operațiile prilejuite de împrumuturile de stat	484

17.3. Datoria publică. Noțiuni generale	490
17.4. Datoria publică a României; cadrul juridic, structura și evoluția datoriei publice interne	495
Capitolul 18: Datoria externă	498
18.1. Particularitățile împrumuturilor externe	498
18.2. Conceptul de datorie externă. Indicatori privind datoria externă	501
18.3. Datoria externă a României	507
18.4. Factorii care au dus la creșterea datoriei externe a țărilor în curs de dezvoltare	509
18.5. Criza datoriei externe a țărilor în curs de dezvoltare	512
Partea a IV-a – SISTEMUL BUGETAR. ECHILIBRUL FINANCIAR PUBLIC	
Capitolul 19: Bugetul de stat	515
19.1. Conținutul și caracteristicile bugetului de stat	515
19.2. Principii bugetare	523
19.2.1. Anualitatea bugetului	524
19.2.2. Universalitatea bugetului	526
19.2.3. Unitatea bugetară	527
19.2.4. Neafectarea veniturilor bugetare	531
19.2.5. Specializarea bugetară	531
19.2.6. Echilibrul bugetar	534
19.2.7. Publicitatea bugetului	543
19.2.8. Principiul unității monetare	543
19.3. Tipuri de bugete utilizate în practica internațională	544
19.4. Metode de dimensionare a veniturilor și cheltuielilor bugetare	547
19.4.1. Metode clasice de dimensionare a indicatorilor bugetari	547
19.4.2. Metode moderne de dimensionare a indicatorilor bugetari	548
19.4.3. Incertitudine și risc în optimizarea indicatorilor bugetari	557
Capitolul 20: Procesul bugetar	561
20.1. Conținutul, etapele și caracteristicile procesului bugetar	561
20.2. Instituțiile cu atribuții în realizarea procesului bugetar în țările cu economie de piață	563
20.2.1. Elaborarea proiectului de buget	563
20.2.2. Aprobarea bugetului	567
20.2.3. Execuția bugetului	570
20.2.4. Încheierea execuției bugetare	572
20.2.5. Controlul execuției bugetare	572
20.2.6. Aprobarea execuției bugetare	574
Capitolul 21: Bugetul asigurărilor sociale de stat	577
21.1. Conținutul economic al bugetului asigurărilor sociale de stat	577
21.2. Elaborarea bugetului asigurărilor sociale de stat	578
21.3. Adoptarea bugetului asigurărilor sociale de stat	580
21.4. Executarea bugetului asigurărilor sociale de stat	581
21.5. Încheierea bugetului asigurărilor sociale de stat	589

Capitolul 22: Bugetele locale	591
22.1. Autonomia finanțelor publice locale	591
22.2. Organizarea finanțelor publice locale	595
22.3. Locul bugetelor locale în cadrul bugetului general consolidat	597
22.4. Nivelul și structura veniturilor și cheltuielilor bugetelor locale	599
22.5. Procesul bugetar la nivelul colectivităților locale din România	603
Capitolul 23: Trezoreria statului	606
23.1. Funcțiile generale ale trezoreriei statului în finanțele publice moderne	606
23.2. Analiza funcțiilor de bază ale trezoreriei	607
23.3. Modul de organizare și funcționare a Trezoreriei Statului	612
23.4. Finanțarea deficitului bugetar	615
23.4.1. Instrumentele și mecanismele de finanțare a deficitului bugetar	615
23.4.2. Restricții ale gestiunii finanțării deficitului bugetar	617
23.5. Gestiunea datoriei publice	617
Capitolul 24: Echilibrul financiar	621
24.1. Echilibrul financiar – parte integrantă a echilibrului general economic	621
24.2. Proiectarea echilibrului financiar la nivel macroeconomic	626
24.2.1. Resursele financiare ale societății și destinația lor	627
24.2.2. Sistemul Conturilor Naționale – sursă de informații pentru dimensionarea resurselor financiare și a destinației acestora	630
24.3. Echilibrul financiar de execuție	638
Capitolul 25: Politici financiare și monetare privind asigurarea echilibrului financiar	645
25.1. Politici financiare	646
25.2. Politici monetare	658
25.3. Mixul politicilor financiare și monetare pentru asigurarea echilibrului financiar	661
25.4. Programarea financiar – monetară macroeconomică pentru realizarea echilibrului financiar	667
25.5. Relațiile dintre finanțele statului și instituțiile financiare internaționale	673
<i>Lista casetelor</i>	681
<i>Lista tabelelor</i>	682
<i>Lista figurilor</i>	687